

การศึกษาพฤติกรรมการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงของผู้สูงอายุประเภทสุนัขและแมวในอำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง
The research raising pet behavior of elderly people in Banchang Rayong

วารานา คำประสิทธิ์* และ อธิวัฒน์ จันทิก

สาขาการจัดการธุรกิจและภาษาอังกฤษ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์ ดังนี้ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลี้ยงสัตว์ของผู้สูงอายุ และกลุ่มตัวอย่างของผู้สูงอายุคือผู้สูงอายุในอำเภอบ้านฉางจังหวัดระยอง จำนวน 40 คน โดยการทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล โดยจากการสัมภาษณ์พบว่า มี 12 คนที่เลี้ยงสัตว์ โดยผู้สูงอายุแต่ละคนทั้งหมด 12 คนได้จำแนกกลุ่มจากการสัมภาษณ์เป็น 3 กลุ่ม และพบว่าทางเลือกเลี้ยงสัตว์ในแต่ละคนมีเหตุผลที่คล้ายคลึงและต่างกันออกไป นอกจากนี้การวิจัยยังพบว่าผู้สูงอายุบางกลุ่มไม่นิยมเลี้ยงสัตว์เนื่องจากการอยู่อาศัยกับครอบครัวใหญ่ และมีพื้นที่จำกัดนั้น ส่งผลให้การเลี้ยงสัตว์ของเขาเป็นไปได้ยากในขณะที่ยังอีก สองกลุ่ม พบว่าการเลี้ยงของกลุ่มนี้ส่วนมากมีผลมาจากการอยู่ตัวคนเดียว ไม่มีลูกหลาน หรือครอบครัวใหญ่ทำให้พวกเขาเลือกที่จะเลี้ยงสัตว์ไว้แก้เหงาเป็นเพื่อนอีกด้วย

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ, สัตว์เลี้ยง, อาศัยอยู่ลำพัง

Abstract

This research aimed is made for studying raising pet behavior of elderly person in Banchang Rayong. This research is qualitative Research. The samples are 40 elders who were people aged 60 years and over residing in Banchang Rayong. By the depth interview, found out that 12 people like to have pet then we divide 3 group by the answer that have the same answers and the same ways, the first and second group believe that having pet is the way that can solve how lonely that they had but the final group believes that they don't want to have a pet caused they have no space for feeding dog or cat. By the way, this research is just in Banchang district, the most elderly people that live alone think having pet can make them be friend and happy.

Keywords: Elders, Pet, live alone

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน khampasit_w@silpakorn.edu โทร. 0959280846

1. บทนำ

เนื่องจากการประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) แล้วอย่างเป็นทางการ พิจารณาจากคำว่าผู้สูงอายุนั้นหมายถึงสังคมผู้สูงอายุคือสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่า 10% หรือมีประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า 7% ซึ่งในประเทศไทยนั้นก็เป็นสังคมผู้สูงอายุแล้วตั้งแต่ปี 2548 แล้วตอนนั้นโดยประเทศไทยมีประชากรตั้งแต่ 60 ปีมีด้วยกันถึง 10.4% และเป็นไปได้ว่าในอนาคต 20 ปีข้างหน้า นั้น สังคมไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) โดยได้มีการพิจารณาจากจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่า 20% หรือมีประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปเกินกว่า 14% โดยคาดการณ์ว่าในปี 2571 ประเทศไทยอาจจะมีผู้อายุเกิน 60 ปี ถึง 23.5%ด้วยกัน (ชมพูนุช พรหมภักดี, 2556)

โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติได้ได้มีการทำการสำรวจมาแล้วทั้งหมด 4 ครั้งด้วยกัน ซึ่งมีผลมาจากปัจจุบันประเทศไทยได้ประสบผลสำเร็จอย่างมากในนโยบายด้านประชากรที่มีความเป็ยอยู่ดีขึ้นและสะดวกสบายและการวางแผนครอบครัวที่อันเป็นผลมาจากคนมีความรู้มากขึ้น ทำให้การให้กำเนิดบุตรนั้นลดน้อยลงอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังรวมไปถึงการเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ สาธารณสุข และเทคโนโลยี ที่ทำให้ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น ซึ่งได้ส่งผลถึงโครงสร้างของประชากรในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปเป็นโครงสร้างแบบผู้สูงอายุ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าในประเทศไทยนั้นเป็นหนึ่งในประเทศอาเซียนที่กำลังพัฒนาเป็นสังคมผู้สูงอายุคือ การที่มีจำนวนผู้สูงอายุหรือประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มสูงขึ้นจนมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด โดยในขณะที่วัยอื่น ๆ นั้นลดน้อยลง จึงอาจจะส่งผลกระทบต่อสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยประเทศไทยควรส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุเหล่านั้นรวมทั้งรับมือกับสังคมผู้สูงอายุที่จะมีเพิ่มมากขึ้นอีกในอนาคตจากการคาดการณ์ (กลุ่มสถิติประชากร, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557)

ผู้สูงอายุนั้นเป็นวัยของบุคคลที่มีความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม การเรียนรู้ สติปัญญา เศรษฐกิจและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในทางที่เสื่อมลงทุกๆด้าน (ซูวิทย์ เวชแพศย์, 2538) โดยความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุนั้น เป็นปัจจัยเกี่ยวข้องกับตัวผู้สูงอายุซึ่งมีผลต่อการรับรู้ภาวะและการดูแลความทุกอย่างให้เกิดความ ผิดพลาด โดยทั่วไปของญาติหรือผู้ดูแลในทำนองเดียวกันนั้น ผู้สูงอายุความรู้สึกเป็นภาระและที่จะต้องดูแลผู้สูงอายุนี้ก็เป็นความเครียด หรือเป็นการรับรู้ว่ามีภาวะเครียดเกิดขึ้นต่อผู้สูงอายุ ซึ่งความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุนั้นมีปัจจัย ทางด้าน ภาวะสุขภาพที่สะท้อนออกทางอ้อมการวัดความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันต่างๆของผู้สูงอายุตั้งนั้นการที่ไม่สามารถปฏิบัติ กิจวัตรประจำวันด้วยตนเองย่อมไม่แสดงถึง

ภาวะที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการตอบสนองความต้องการของตนเองบุคคลที่มีข้อจำกัดในการประกอบกิจวัตรประจำวัน จำเป็นต้องพึ่งพาคือคนอื่นในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานการดูแลบุคคลเหล่านี้จึง มีผลกระทบโดยตรงต่อความ ผิดพลาดของผู้ดูแล (วิภาวรรณ ชะอุม, 2536)

สังคมไทยในปัจจุบันมีการเลี้ยงสัตว์ในหลากหลายรูปแบบเช่นสัตว์เลี้ยงในบ้านเพื่อเป็นเพื่อนเล่นหรืออีกนัยนั้นหมายถึง ว่า สัตว์ที่มีความสัมพันธ์กับมนุษย์มากยิ่งขึ้นความสัมพันธ์ในการเลี้ยงสัตว์โดยเฉพาะสัตว์เลี้ยงเป็นเพื่อนเพิ่มจำนวนมากขึ้น ทำให้สามารถ ส่งความสุขของผู้เลี้ยงได้ (จริยาภรณ์ ช่วยเรืองและชนิชา ปิยชัยนต์, 2555) การเลี้ยงสุนัขหรือแมว ว่าเป็นเพื่อนแกเหงา หรืออาจเป็นการ เลี้ยงที่เป็นการเลี้ยงแบบเป็นงานอดิเรกหรือเป็นการเลี้ยงไว้เพื่อเป็นเพื่อน ซึ่งในปัจจุบันคนส่วนมากนั้นการเลี้ยงสัตว์ถึงเป็นส่วนหนึ่งใน ชีวิต โดยมีความรักความผูกพันจากนิสัยอันซื่อสัตย์ของสัตว์เลี้ยงซึ่งบางคนอาจจะเลี้ยงไว้เพื่อเป็นเพื่อนหรือเพื่อการนันทนาการก็เป็นได้ อีกทั้งการเลี้ยงสัตว์ยังช่วยคลายเครียด ซึ่งความเครียดนั้นๆอาจจะเกิดจากการทำงาน หรือความเครียดในด้านต่างๆ อีกทั้งสัตว์เลี้ยงยังสามารถเป็นเพื่อนยามที่รู้สึกเหงาหรือต้องการใครสักคนข้างๆกาย จนบางรายนั้นก็เลี้ยงสัตว์เลี้ยงไว้ในรูปแบบของลูกหลานเลย ซึ่ง ประกอบกับในปัจจุบันนั้นสภาวะทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปทำให้แนวโน้มการคุมกำเนิดหรือการวางแผนครอบครัวนั้นมากขึ้น บางคนจึง เลี้ยงสุนัขหรือสัตว์เลี้ยงอื่นๆแทนที่จะมีครอบครัว นอกจากนั้นผู้สูงอายุที่ต้องห่างเหินจากลูกหลานอาศัยอยู่ลำพัง ก็นิยมที่จะเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงไว้เป็นเพื่อนเหมือนกัน (ณัฐฐิณี แฉล้มวงศ์, 2552) สุนัขกับมนุษย์นั้นมีความผูกพันมานานหลายศตวรรษนับตั้งแต่มนุษย์ รู้ถึงความ เชี่ยวชาญในการล่า และความเป็นอยู่ที่เจริญก้าวหน้าจึงมักจะเลี้ยงสุนัข จนปัจจุบันนั้นการเลี้ยงสุนัขไว้เป็นเพื่อนได้รับการยอมรับ โดย ทำให้มนุษย์มีความสุขและความพึงพอใจต่อมนุษย์อย่างลึกซึ้ง (ณัฐนนท์ มันทา, 2550:7)

ดังนั้นจากเหตุการณ์ที่ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า การเลี้ยงสัตว์ในปัจจุบันส่งผลต่อด้าน จิตใจของมนุษย์มาก อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุเป็นวัยที่ไม่ว่าจะด้านใด มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมลง และการเปลี่ยนไปของสังคม ผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นนั้นอาจทำให้ครอบครัวของผู้สูงอายุหรือผู้ดูแลไม่สามารถหรือมีเวลาที่น้อยลงในการอยู่เป็นเพื่อนหรือการดูแล ทำให้

ผู้สูงอายุอยู่คนเดียว มีความเครียด และโดดเดี่ยว ผู้สูงอายุอาจมีความรู้สึกเหมือนถูกทิ้ง และพื้นฐานของมนุษย์นั้นจำเป็นต้องมีสังคม เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม จึงจำเป็นต้องมีเพื่อน และสัตว์เลี้ยงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกไม่โดดเดี่ยวอีกต่อไป

ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงของผู้สูงอายุประเภทสุนัขและแมวในอำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง และนำข้อมูลที่ได้รับมาสนับสนุนในเรื่องของการเลี้ยงสัตว์ในผู้สูงอายุในอำเภอบ้านฉาง เพื่อนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงของผู้สูงอายุประเภทสุนัขและแมวในอำเภอบ้านฉางจังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาว่าการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงได้ส่งผลต่อผู้สูงอายุในทางที่ดีมากน้อยเพียงไรและในด้านใดบ้าง
3. เพื่อศึกษาว่าการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงได้ส่งผลต่อผู้สูงอายุในทางที่ไม่ดีมากน้อยเพียงไรและในด้านใดบ้าง

คำถามการวิจัย

1. ปัจจุบันพฤติกรรมการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงของผู้สูงอายุเป็นอย่างไร?
2. ในผู้สูงอายุที่รักสัตว์และเลี้ยงสัตว์มีมากหรือน้อยอย่างไร?
3. ในผู้สูงอายุที่เลี้ยงสัตว์นั้น การเลี้ยงสัตว์ส่งผลมาหรือน้อยเพียงไรไม่ว่าจะด้านใดๆที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ?

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. มนุษย์เป็นสัตว์สังคม

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม(Human being is social animal.) คือการที่ได้อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มนั้นจะกระทำให้สมาชิก ดำรงชีวิตอยู่รอดโดยมีการกระทำระหว่างกันทางสังคมว่า สัตว์สังคม (social animals) สัตว์สังคมจึงมีลักษณะที่สำคัญคือ มีการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม และมีการกระทำระหว่างกันทางสังคม

ความสำคัญ

มนุษย์ต้องรวมกันอยู่เป็นกลุ่มก้อนหรือเป็นสังคมนั้น ก็เพราะมนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยกันในการดำรงชีพ เช่น ช่วยกันหาหรือผลิตอาหาร ช่วยกันสร้างบ้านหรือที่อยู่อาศัย ช่วยกันสร้างเครื่องมือหรืออาวุธ ช่วยป้องกันภัยที่อาจเกิดขึ้นจากธรรมชาติหรือจากรุกรานของมนุษย์ด้วยกัน และมนุษย์ยังมีความต้องการอื่น ๆ จากกันและกันอีกมาก

ความเป็นมา

อาริสโตเติล (Aristotle) นักปราชญ์ชาวกรีก กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ทั้งนี้เขาเชื่อว่า มนุษย์โดยสภาพธรรมชาติจะต้องมีชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น ๆ ติดต่อกันสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างอิสระตามลำพังแต่ผู้เดียวได้ สังคมจึงเกิดขึ้นจากแนวคิดของนักสังคมวิทยา มีความเห็นว่า สังคมกับมนุษย์จะแยกจากกันไม่ได้ เพราะมนุษย์เริ่มเกิดมาก็ต้องอาศัยสังคม ต้องพึ่งพาอาศัยมนุษย์ด้วยกัน ต้องมีความสัมพันธ์กัน และกระทำต่อกันทางสังคมเพื่อประโยชน์แห่งตนและสังคม

2. ทฤษฎีความต้องการทางด้านจิตใจ เมื่อมนุษย์แต่ละคนอยู่ในสังคม

ย่อมมีความต้องการอื่น ๆ เพิ่ม มากขึ้นนอกเหนือไปจากความต้องการทางชีวภาพ ความต้องการเหล่านี้อาจมีมากหรือน้อยตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล เช่น ต้องการความรัก ความนับถือ และการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการอำนาจ เกียรติยศ ชื่อเสียง ทรัพย์สินสมบัติ การมีเพื่อน และการมีครอบครัว เป็นต้น การได้รับสิ่งซึ่งสนองความต้องการทางจิตใจ จะสร้างเสริมให้สมาชิกมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

3. ทฤษฎีความต้องการทางด้านสังคม การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม ย่อมมีความต้องการที่จะร่วม

สร้างระบบความสัมพันธ์ เพื่อให้สังคมของตนดำรงอยู่ได้ ที่สำคัญ ได้แก่ ความต้องการที่จะมีระบบการสื่อสาร ระบบการผลิต และการกระจายผลผลิตเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างกันและกัน มีระบบสังคมที่จะป้องกันสมาชิกจากภัยอันตรายทั้งปวง มีระบบการสร้างสมาชิกใหม่เพื่อทดแทนสมาชิกเก่าที่ตายไป นอกจากนี้ยังรวมถึงการมีระบบควบคุมสังคมเพื่อให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมนี้ เพื่อให้การดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมมนุษย์ดำรงอยู่ต่อไป

ความต้องการทั้ง 2 ประการดังที่กล่าวมานี้ จะบรรลุผลโดยการที่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ซึ่งตนดำรงอยู่ในสังคมนั้น หากสมาชิกปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของระบบความสัมพันธ์ในสังคมมากเพียงใด ย่อมได้รับสิ่งซึ่งสนองความต้องการในการดำรงชีวิตได้มากเพียงนั้น

ปัจจุบันปัญหาผู้สูงอายุที่มีบ้านปรายชีวิตอย่างโดดเดี่ยวมีอยู่จำนวนมากในทุกจังหวัดทั่วประเทศ ลูกหลานบางรายที่บอกว่าจะไม่ทอดทิ้ง แต่ก็ให้การช่วยเหลือได้ไม่ทั่วถึงปล่อยให้ท่านต้องอยู่อย่างเดียวดาย เพราะมีหลายปัจจัยที่ทำให้ข้อมูลตกหล่น ผู้สูงอายุหลายคนจึงต้องอยู่อย่างเดิรร้อนตามลำพัง ด้วยการอาศัยเพื่อนบ้าน หรือผู้มีน้ำใจและศรัทธาให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ และการเลี้ยงสัตว์เหล่านั้นเป็นอีกทางหนึ่งที่ทำให้ท่านสามารถคลายเครียด รู้สึกไม่โดดเดี่ยวอาจและทำให้รู้สึกอยากมีชีวิตอยู่ต่อมากขึ้นในแต่ละวัน

สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป กลายเป็นกระแสทุนนิยม ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างครอบครัวให้กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ความรักความผูกพันในครอบครัวน้อยลง คนในครอบครัวแม้แต่สนใจเรื่องการทำงานเก็บเงิน จนอาจมองข้ามความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวไป ส่งผลให้สัดส่วนของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวตามลำพังในครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยในปี 2537 มีผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวร้อยละ 3.6 ในปี 2545 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 6.3 และข้อมูลล่าสุดในปี 2550 พบมีผู้สูงอายุอยู่คนเดียวในครอบครัวตามลำพังร้อยละ 7.7 ทั้งนี้ร้อยละ 56.7 ของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวตามลำพังไม่มีปัญหา ที่เหลือร้อยละ 43.3 มีปัญหา ซึ่งถือเป็นตัวเลขที่สูงอยู่สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุที่พบบ่อยที่สุดคือ “ความรู้สึกเหงา” สูงถึงร้อยละ 51.2 ของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว รองลงคือปัญหาไม่มีคนดูแลท่านเมื่อเจ็บป่วย ร้อยละ 27.5 ปัญหาด้านการเงินที่ต้องเลี้ยงชีพ ร้อยละ 15.7 และ ร้อยละ 5.3 ไม่มีลูกหลานมาช่วยแบ่งเบาภาระภายในบ้าน ปัญหาทั้งหมดเหล่านี้จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพร่างกายและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจ โดยจะเกิดมากที่สุดให้ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งจากลูกหลานนอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังมีปัญหาด้านร่างกาย เนื่องจากสภาพร่างกายที่ทรุดโทรมลงตามกาลเวลา ส่งผลให้สุขภาพอ่อนแอ ช่วยเหลือได้น้อยลง อีกทั้งสังคมก็ยังเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกในทางลบ มองตนเองเป็นผู้ไร้ประโยชน์และเป็นภาระของสังคม เกิดความสับสนทางอารมณ์ จิตใจ และความเชื่อมั่นในตนเองลดน้อยลง ท้ายสุดทำให้ผู้สูงอายุเหล่านี้อยู่ในภาวะอารมณ์เศร้า ท้อแท้ ผิดหวัง และมีปมด้อย

ความผูกพันระหว่างมนุษย์กับสัตว์เลี้ยงเป็นความผูกพันที่มีประวัติมายาวนาน สัตว์เลี้ยงที่มีความใกล้ชิดกับมนุษย์มากที่สุดและเป็นเพื่อนที่ดีที่สุดของมนุษย์ หรืออาจจะเรียกได้ว่าสัตว์เลี้ยงคือหนึ่งในสมาชิกของครอบครัวเลยทีเดียว ความผูกพันระหว่างสัตว์เลี้ยงกับมนุษย์จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ว่าเหตุใดมนุษย์จึงผูกพันใกล้ชิดกับสุนัขมากกว่าสัตว์เลี้ยงชนิดอื่น ความผูกพันระหว่างมนุษย์กับสุนัขได้มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโบราณ ในระยะแรกมนุษย์ได้นำสุนัขป่ามาเลี้ยง ใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการล่าสัตว์ และช่วยในการปกป้องมนุษย์ เช่น ช่วยในการล่าสัตว์ ฝ้าทรัพย์สินสมบัติบางอย่าง หรือ ฝ้าฝูงสัตว์เลี้ยงที่มนุษย์เลี้ยงไว้เพื่อเป็นอาหาร โดยมนุษย์ให้อาหารกับสุนัขเป็นสิ่งตอบแทน ต่อมามนุษย์ได้นำสัตว์ต่างๆ มาเลี้ยงเพิ่มมากขึ้น ในปัจจุบันเนื่องจากสภาพสังคมและวิถีชีวิตมีการแข่งขันกันมากขึ้น วัตถุประสงค์ของการเลี้ยงสุนัขจึงเปลี่ยนไปกลายมาเป็นเลี้ยงสุนัขเพื่อประโยชน์อื่นๆ เช่น เลี้ยงเพื่อเป็นเพื่อนแก้เหงา เป็นต้น

2. วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับแท้ของผู้สูงอายุในจังหวัดกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาร้านเครื่องประดับ Srithong Jewelry” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยที่ศึกษาและทำความเข้าใจความหมายของประสบการณ์ชีวิตที่บุคคลได้ประสบมาเป็นหลัก ผู้วิจัยได้นำหลักการของการศึกษาเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยาเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

โดยการศึกษาการทำวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและอภิปรายความจากการสร้างทฤษฎีจากข้อมูลพื้นฐานและการสังเกตการณ์และวิจัยภาคสนาม ซึ่งการดำเนินงานการวิจัยที่ศึกษาและทำความเข้าใจความหมายของประสบการณ์ชีวิตที่บุคคลได้ประสบมาเป็นหลัก ผู้วิจัยได้นำหลักการของการศึกษาเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยาเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้ จะประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูลและทฤษฎีต่างๆ การเลือกใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและตีความข้อมูล โดยการตั้งกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงให้เป็นผู้สูงอายุที่เลี้ยงสัตว์เลี้ยงในอำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง

ขอบเขตการวิจัย

แบบแผนการวิจัย วางแผนการดำเนินการวิจัย ที่ผสมผสานทฤษฎี แนวคิด ข้อมูล และแนวทางดำเนินงานวิจัย เพื่อให้ได้คำตอบมาตอบประเด็นปัญหา และวัตถุประสงค์การวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ กรณีศึกษาพฤติกรรมการณ์เลี้ยงสัตว์ ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ผู้เลี้ยงสัตว์ที่เป็นผู้สูงอายุจำนวน 12 คน พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้คือ อำเภอบ้านฉางจังหวัดระยอง โดยผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการศึกษาการวิจัยระหว่างเดือน มีนาคม ถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2560 รวมเป็นระยะเวลา 3 เดือน

ดังนั้นแบบแผนการวิจัยจึงแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างปัญหาการวิจัยและการวางแผนตรวจสอบโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อเชื่อมโยงสู่ปัญหาการวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้ต้องการศึกษาพฤติกรรมการณ์เลี้ยงสัตว์เลี้ยงของผู้สูงอายุประเภทสุนัขและแมวในอำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง

3. วิธีการดำเนินงานวิจัย

การรวบรวมทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดที่มาสืบสนับสนุนสมมุติฐาน

- ทฤษฎีมนุษย์เป็นสัตว์สังคม
- ทฤษฎีความต้องการทางด้านจิตใจ เมื่อมนุษย์แต่ละคนอยู่ในสังคม
- ทฤษฎีความต้องการทางด้านสังคม
- ปัญหาผู้สูงอายุที่มีบ้านปรายชีวิตอย่างโดดเดี่ยวและสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนไป
- ความผูกพันระหว่างมนุษย์กับสัตว์เลี้ยงเป็นความผูกพัน

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการศึกษาเอกสาร รวบรวมข้อมูลจากเอกสารจากหนังสือวารสาร บทความ วิทยานิพนธ์และเว็บไซต์ เพื่อให้ทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและการเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่วิจัยจะนำมาวิเคราะห์โดยมาจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ พูดคุย บันทึกเสียงและจดบันทึกผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview - IDI) เป็นการศึกษาแบบเจาะลึก และการสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ (informal interview) โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ให้เจาะเป็นบุคคลเป็นรายบุคคลซึ่งในการสัมภาษณ์นั้นการตั้งคำถามที่ผู้สัมภาษณ์เป็นคำถามที่เปิดให้ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อมูลที่กว้างและสามารถตอบแบบสัมภาษณ์ได้อิสระตามที่ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นแจ้ง ในระหว่างการสัมภาษณ์นั้นไม่เป็นทางการนั้นหมายถึงการถามคำถามต่าง ๆ นั้นจะเป็นการพูดคุยกันเสียมากกว่าแต่คำถามที่ผู้สัมภาษณ์ได้ตั้งนั้นมีแนวโน้มทางคำตอบไว้ค่อนข้างที่

จะเป็นไม่ได้แนวเดียวกันทั้งหมดซึ่งจะขึ้นอยู่กับผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละท่านที่ให้คำตอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับมากที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสัมภาษณ์นั้นผู้สัมภาษณ์ นั้นคือผู้วิจัยเองโดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อนำมาช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วนและถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. ประเภทบุคคล เช่น ตัวผู้วิจัย เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตัวผู้วิจัยคือผู้ดำเนินการสัมภาษณ์และเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง

2. อุปกรณ์ที่ช่วยในการเก็บข้อมูล ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพและสมุดจดบันทึก

3. สมาร์ทโฟน ในการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์นั้นได้สอดส่องผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นไปได้ยากที่จะเจาะจงที่มีผู้สูงอายุได้เยอะ ทั้งนี้การสัมภาษณ์จะเป็นในลักษณะที่เจอโดยบังเอิญและไม่สามารถพบอุปกรณ์ไปได้ทุกที่ ดังนั้นผู้สัมภาษณ์ได้เปิดรูปแบบสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์มือถือหรือสมาร์ทโฟนเป็นหลักซึ่งสามารถทำได้หลายอย่าง ไม่ว่าจะถ่ายภาพและอัดเสียงต่างๆที่ทำการสัมภาษณ์ ทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ได้อีกด้วย

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการตรวจสอบข้อมูลพร้อมเสร็จโดยทันที ซึ่งเป็นการป้องกันการตกหล่นของข้อมูล ในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีน้ำหนักและมีความน่าเชื่อถือโดยใช้อาศัยวิธี “การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation)” แบ่งออกเป็น 1) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล 2) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านผู้วิจัยและ 3) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการตรวจสอบข้อมูลพร้อมเสร็จโดยทันที ซึ่งเป็นการป้องกันการตกหล่นของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยถอดเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์การศึกษาพฤติกรรมการเลี้ยงสัตว์ของผู้สูงอายุแล้วได้จัดกลุ่มคำตอบโดยแบ่งตามแนวคิดในแต่ละผู้สูงอายุเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์โดยนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ แยกแยะ เรียบเรียงและตีความหมายเพื่อนำมาวิเคราะห์ให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์และสามารถนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ หลังจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นผู้วิจัยได้จำแนกและอ่านคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างละเอียดแล้วตีความหมายของคำตอบโดยเปรียบเทียบคำตอบที่ได้แนวคิดและทฤษฎีตามที่ผู้วิจัยได้สนใจเพื่อจำแนกออกเป็น 3 ขั้นตอน ตามลำดับความสอดคล้องดังนี้

1. การเปรียบเทียบ

- เป็นข้อมูลที่ได้โดยใช้ลักษณะเหมือนกัน หรือความคล้ายคลึงกันแล้วจัดไว้เป็นหมวดหมู่ต่างๆ

2. ข้อมูลใหม่ที่ได้

- เมื่อข้อมูลนั้นๆเมื่อมีการเปรียบเทียบจากข้อมูลอื่นๆแล้ว ข้อมูลที่มีความเหมือนแบบเดิมๆนั้นจะถูกจัดกลุ่มไว้ด้วยกัน แต่ในขณะที่หากมีข้อมูลใหม่ๆที่ไม่สามารถจัดไว้กับหมวดหมู่เดิมๆที่มีอยู่แล้วได้ผู้วิจัยต้องสร้างข้อมูลหมวดหมู่ใหม่ๆขึ้นมาเพื่อรองรับข้อมูลใหม่ๆที่เกิดขึ้น

3. การพิจารณารูปแบบและความสัมพันธ์

- พิจารณาความสัมพันธ์ของหมวดหมู่ต่างๆเพื่อสร้างคำอธิบายปรากฏการณ์ที่เราจะศึกษา

ทั้งนี้ นอกจากผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายบุคคลแล้ว(with-case analysis)ยังต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาวิจัยนี้อีกด้วย

4. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนั้นนำเสนอผลการวิจัยและวิจารณ์และความสัมพันธ์ของคำตอบการสัมภาษณ์ดังนี้

ในการสัมภาษณ์นั้นผู้ที่ตอบคำถามตรงกันเป็นกลุ่มเดียวกันพบว่าเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่เลี้ยงสุนัข 5 ท่านโดยได้แก่คุณตามดวงศักดิ์ คุณยายจำเนียร คุณประพันธ์ คุณปัญญา และคุณวสันต์ เป็นผู้สูงอายุที่รักสุนัขและมีความคิดจะเลี้ยงตั้งแต่แรกแล้วซึ่งพวกเขาทั้ง 5 คนนั้น มีความรู้สึว่าการเลี้ยงสุนัขนั้น เคามีความรู้สึกคล้ายกันนั้นคือ “การมีเพื่อน” ซึ่งคุณยายจำเนียรได้ให้สัมภาษณ์ว่า “การเลี้ยงสัตว์นั้นไม่เพียงแต่จะให้อายุรู้สึกมีเพื่อนหรือมีหลาน แต่ยังทำให้ยายได้ใช้เวลาว่างมีประโยชน์ ไม่ว่างจนเกินไป และยังสบายใจมีคนเฝ้าบ้าน ยายรู้สึกสบายใจมากเมื่ออยู่กับเจ้าแดง(ชื่อสุนัข)ยังไม่ได้รู้สึกว่าการเลี้ยงสัตว์มันสิ้นเปลืองนะ มันเป็นเหมือนการแบ่งปันเพื่อนร่วมโลก ไม่ว่าจะป็นสุนัขไหนๆหรือพันธุ์อะไรเราก็สามารถนำมาเลี้ยงให้เกิดคุณค่า ที่เรียกว่า “ความสุข” ยายคิดว่าผู้สูงอายุแบบยายก็แก่แล้วละ เดินทางไปไหนก็ลำบาก ควรหาความมั่นคงความสุขให้กับช่วงเวลาที่เหลืออยู่ให้อยู่อย่างมีความสุข และยายเคยว่าการเลี้ยงสัตว์ไม่ว่าชนิดใดก็แล้วแต่ล้วนให้ความสุขลดทลายเครียดผู้สูงอายุอย่างเรา” ซึ่งคนอื่นๆที่อยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุในกรณีศึกษาคนอื่นๆมีคำตอบที่ใกล้เคียงกับคุณยายจำเนียรมาก และเห็นพ้องตรงกันว่า ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยอีกด้วย

รูปที่ 1 และ 2 คือ รูปภาพของคุณสหัชทยาและ คุณสมภพ ที่แสดงถึงความรักแมวและความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงของตน (ภาพเหล่านี้ได้รับอนุญาตจากสถานประกอบการ ณ วันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

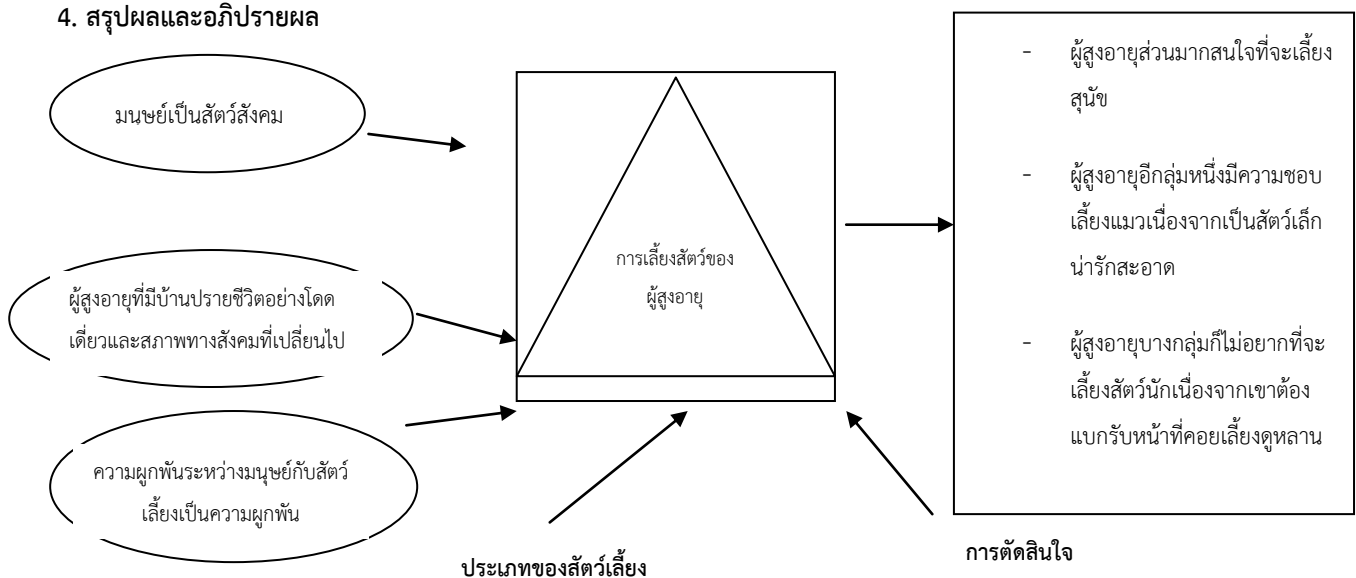
ในกรณีศึกษากลุ่มที่สองนั้น จากการสัมภาษณ์พบว่า มีคำตอบของการสัมภาษณ์ที่คล้ายกันอยู่เกือบทั้งหมด แต่ชนิดของสัตว์ที่เค้าเลี้ยงคือแมว ซึ่งในเรื่องของการตอบคำถามในเรื่องของข้อเสียนั้นต่างบอกตรงกันว่า แมวเป็นสัตว์ที่เอาใจยาก ดังนั้นอาหารการกินของแมวที่เค้าใช้เลี้ยงนั้นมีราคาสูง อาจทำให้เขาต้องมีค่าใช้จ่ายที่สูง ซึ่งมีผู้ที่เลี้ยงแมวทั้งหมด 4 คน ได้แก่ คุณสมภพ คุณสหัชทยา คุณกมลรัตน์ และคุณหมอเกริกก้อง โดยคุณ สมภพได้ให้สัมภาษณ์เรื่องควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเลี้ยงสัตว์หรือไม่โดยคุณสมภพให้สัมภาษณ์ว่า “การที่เรามีใครซักคนข้างๆ เป็นเรื่องที่ดีเพราะไม่มีใครสามารถอยู่บนโลกใบนี้ได้คนเดียว ผมไม่ได้แต่งงานและโสดอยู่ตัวคนเดียว ผมได้รับแม่มาเลี้ยงเมื่อสมปีที่แล้ว พันธุ์วีเชียรมาซึ่งจากผมที่ไม่เคยคิดจะเลี้ยงสัตว์เลย พอผมได้เลี้ยง มันทำให้ผมรักสัตว์บน

โลกใบนี้มาก ทุกวันนี้ผมเป็นตัวแทนหาบ้านให้แมวจรจัด ไร่ที่อยู่ให้พวกเขาได้มีโอกาสในชีวิตของพวกเขาที่ดีที่สุดทำให้ผู้สูงอายุแบบผมได้ใช้เวลาที่เป็นประโยชน์ต่อโลกใบนี้ ผมมีชีวิตอยู่มายาวนาน ผมควรได้ทำอะไรสักอย่างกับโลกใบนี้ที่ผมเคยใช้เสียผ่านไปวันๆ ผมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุอย่าเรา เลี้ยงสัตว์ ถึงแม้ว่าเค้าไม่ใช่คน ไม่รู้เรื่อง พูตจาไม่ได้อย่างพวกเราแต่เชื่อเถอะว่า มันคุ้มค้ำกับความสุขที่คุณจะได้รับ ได้เพื่อนแท้ที่เราอยู่ด้วยแล้วมีความสุข”

จากการสัมภาษณ์บุคคลทั้งสามในกลุ่มนี้ได้แก่ คุณเสมา คุณเรณู และคุณไกรฤกษ์ พบว่าการสัมภาษณ์คำถามบางอย่าง นั้นคำตอบต่างกันมาก พบว่าในส่วนของคำถามสัตว์ใดที่สนใจจะเลี้ยงพวกเขาได้ให้สัมภาษณ์ว่าไม่มีเลย แต่พวกเขาเลี้ยงสุนัขที่เป็นสุนัขจรจัดที่น่าสงสาร แต่ในขณะที่เดียวกัน เขาเห็นตรงกันว่าการเลี้ยงสัตว์ไม่ใช่ทางของเขาซะทีเดียวเนื่องจากบริเวณบ้านนั้นมีจำกัด และอยู่กักรอบครัวที่เป็นรอบครัวใหญ่การเลี้ยงสัตว์นั้นจำไม่ใช่ เขามีหลาน ให้เลี้ยงซึ่งเขาเองมีความเหงาซ้กนิต แต่ถ้าเขาอยู่ตัวคนเดียวเขามีความคิดว่าการเลี้ยงสัตว์เป็นความคิดที่ดี ต่อผู้สูงอายุที่อยู่ลำพัง

ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้นจะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุที่มักจะเลี้ยงสัตว์นั้นเป็นผู้สูงอายุที่อยู่ตัวคนเดียว ช่วยทำให้เขาารู้สึกคลายเหงาอย่าแท้จริงและมีความสุขในบ้านปลายชีวิตที่แท้จริง

4. สรุปผลและอภิปรายผล

1. ผู้สูงอายุส่วนมากสนใจที่จะเลี้ยงสุนัขมากเนื่องจากสามารถเฝ้าบ้านและช่วยปกป้องผู้สูงอายุเหล่านั้นด้วยอีกทั้งยังอุ่นใน มีสุนัขที่ซื่อสัตย์กับเขาเพื่อนเพื่อนได้ในเวลาที่เขาออกกำลังกาย ปั่นจักรยานหรือทำสวนได้ทั้งนั้น
2. ผู้สูงอายุอีกกลุ่มหนึ่งมีความชอบเลี้ยงแมวเนื่องจากเป็นสัตว์เลี้ยงน่ารักสะอาดแต่เอาใจยาก ทำให้เค้าไม่เหงาและมีคนข้างๆที่คอยทำให้หัวเราะไปกับการกระทำแปลกๆของแมวเหล่านี้แต่อาหารการกินนั้นมีราคาที่สูงกว่าสุนัข
3. ผู้สูงอายุบางกลุ่มก็ไม่อยากที่จะเลี้ยงสัตว์นักเนื่องจากเขาต้องแบกรับหน้าที่คอยเลี้ยงดูหลานๆที่มีอยู่เต็มบ้านรวมไปถึงพื้นที่ของบ้านพวกเขามีสถานที่จำกัดเนื่องจากเป็นครอบครัวใหญ่อาศัยอยู่กันเยอะๆ ค่าใช้จ่ายที่เขาจะใช้นั้นก็มีจำกัดอีกเช่นกัน ทำให้ผู้สูงอายุเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องมีสัตว์เลี้ยง

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในด้านการเลี้ยงสัตว์เป็นประโยชน์ทั้งองค์กรรัฐและเอกชนที่สามารถช่วยส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ในผู้สูงอายุทั้งนี้ องค์กรที่ไม่หวังกำไรเช่น บ้านสุนัขและแมวจรอาจได้รับประโยชน์จากการได้มอบให้ผู้สูงอายุที่มองหาสัตว์เลี้ยงมาเลี้ยงไว้เป็นเพื่อนคู่ใจ
2. การศึกษาข้อมูลในครั้งนี้นี้แค่นั้น อำเภอบ้านฉางซึ่งพื้นที่มีอย่างจำกัดดังนั้นการวิจัยต่อไปควรศึกษาพื้นที่อื่นๆเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

5. เอกสารอ้างอิง

- दनัย จันทรเจ้าฉาย. (2559). ตลาดสูงวัย เทรนด์ใหม่ที่ไม่ควรมองข้าม เข้าถึงได้จาก <http://marketeer.co.th/archives/95057>
- พวงทอง ไกรพิบูลย์. (2557). ผู้สูงอายุ. เข้าถึงได้จาก <http://haamor.com/th/>
- สมบุญ ยมนา. (2551). ประชากรวัยกลางคน : การเตรียมความพร้อมเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพในสังคมผู้สูงอายุ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สมบุญ ยมนา. (2551). ประชากรวัยกลางคน : การเตรียมความพร้อมเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพในสังคมผู้สูงอายุในอีก 10 – 20 ปีข้างหน้า. สถาบันทรัพยากรมนุษย์ กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อดุลย์ จาตุรงค์กุล. (2543). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- คันสนีย์ กระจำจโนม. (2557). การบริโภคทำให้มีอายุยืนยาวของผู้สูงอายุ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ในอำเภอมะเข่ จังหวัดเชียงใหม่.เชียงใหม่. สถาบันวิจัยสังคม: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2557). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ : เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด
- สมบุญ ยมนา. (2551). ประชากรวัยกลางคน : การเตรียมความพร้อมเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพในสังคมผู้สูงอายุในอีก 10 – 20 ปีข้างหน้า. สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- Hawkins, D. I., Best, R. J., & Coney, K. A. (2001). Consumer behavior: Building marketing strategy.
- Engel Kollat and Blackwell. (1968). Consumer Behavior.
- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (1994). Consumer behavior (5th ed.)
- Hornby, A. S. (2001). Oxford advanced learner's dictionary (6th ed.). Oxford: Oxford University.
- Boston: Irwin/McGraw Hill. McGuire, W.J. (1969). The mature of attitudes and attitude change. Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company